

SCHRIJVEN.

Ik heb eens gelezen, dat volgens de overlevering Henoch de schrijfkunst heeft uitgevonden.

Onmogelijk is dat niet; er bestaat een boek van Henoch, waaruit Judas in het 14^e en 15^e vers van zijn Brief een aanhaling doet; en dat bij de Abessynische Christenen deel uitmaakt van den Bijbel. Indien dat boek echt is — wat ik niet beweren of bestrijden zal — dan dagteekent de schrijfkunst in elk geval van vóór den Zondvloed, al mag dan een ander dan Henoch de uitvinder zijn.

Zeker is, dat de schrijfkunst eenmaal is uitgevonden, en dat is een zeer merkwaardige uitvinding geweest. Er moet eenmaal iemand op het denkbeeld zijn gekomen, de gesproken woorden zichtbaar af te beelden.

Dat heeft men trouwens op verschillende wijzen gedaan. De Indiaansche inwoners van Peroe kenden, toen ze met de Spanjaarden in aanraking kwamen, geen letterschrift, geen papier of pen, en toch zonden ze elkaar brieven. Ze gebruikten daartoe touwtjes, waarin ze op bepaalde wijze knopen legden. Die knopen hadden beteekenis.

Natuurlijk berustte die beteekenis op afspraak, maar dat is met ons schrift ook het geval. Dat een *w* een *w* is en geen *k*, dat is louter afspraak; men had de teekens ook wel kunnen verwisselen. Voor ons besef bestaat er volstrekt geen verband tusschen den klank en het teeken, en wij gebruiken de letterteekens eenvoudig zoo, als het ons op school geleerd is.

Er bestaat wel verband; de teekens zijn niet willekeurig gekozen. Wij hebben onze letterteekens van de Romeinen en de Grieken, en die hebben ze op hun beurt ontleend aan de Egyptenaren. En de Egyptenaren hebben oorspronkelijk geen letterteekens gebruikt, maar prentjes. Die prentjes dienden echter niet om de zaak af te beelden. Wanneer men b.v. een *b* wilde schrijven, dan teekende men heel primitief een paar tentjes of huisjes, zóó $\triangle\triangle$. Want het woord huis begon in het Egyptisch met een *b*; vergelijk het Hebreeuwsche *Beth* in Bethlehem, broodhuis. Zet dat teeken overeind, en het is te zien, hoe het den vorm kon krijgen van een *B*.

Op dergelijke wijze schijnen de Egyptenaren alle klanken te hebben afgebeeld, door prentjes van dingen, wier namen met den bedoelden klank begonnen. Langzamerhand werden die teekens vereenvoudigd, tot ze den tegenwoordigen vorm kregen.

Doch niet alle volken hebben ons letterschrift. Er zijn volken, zooals de Chineezers, die niet eens een letterschrift hebben; die teekens gebruiken voor geheele woorden. De Chineesche taal is éénlettergrepig, en gebruikt voor elke lettergreep een apart teeken. Wie die teekens bestudeert, ziet al spoedig, dat er verwantschap bestaat. Oorspronkelijk schijnt men in China de dingen zelf te hebben afgebeeld, en daaruit schijnt men weer teekens te hebben afgeleid voor begrippen, die niet afgebeeld kunnen worden. Natuurlijk

is het Chineesche schrift zeer moeilijk; er zijn duizenden teekens te onthouden; terwijl wij Europeanen genoeg hebben aan een dertigtal.

Er zijn intusschen ook wel andere letterschriften dan het onze. En daarbij denk ik niet aan het zoogenaamde Gothische, dat nog vrij algemeen in Duitschland wordt gebruikt. Want die letters zijn eigenlijk dezelfde als onze Latijnsche; alleen zijn ze met krulletjes en haakjes afgewerkt, waardoor ze sierlijker zijn, maar tevens minder duidelijk. Gelijk bekend is, hebben onze voorouders die letters ook gebruikt, gelijk ook de Engelschen, Zweden en Denen; ze zijn echter in deze landen in onbruik geraakt, het laatst in Denemarken, terwijl ze ook in Duitschland beginnen afgeschafte te worden.

En daarmee vervalt ook het Deutsche geschrevene schrift, dat in ons land niet gebruikt schijnt te zijn. Althans toen honderd jaar geleden met de Deutsche drukletter in ons land nog sommige boeken verschenen, schreef men dezelfde letter als wij, of ongeveer dezelfde letter. Want ook daar is geen stilstand; ook ons schrift werd gewijzigd. Ten bewijze geef ik hierbij een afdruk van het schrift, dat mijn grootmoeder in haar kerkboek schreef.

Dat zijn onze schrijffletters in eenigszins anderen vorm.

Wie oude handteekeningen ziet, bijv. van koningin Elisabeth, zal opmerken, dat men toen meest in schuin staande drukletter schreef, en dat het loopende schrift nog niet zoo algemeen was. Bij de monniken der Middeleeuwen was schrijven eigenlijk teekenen.

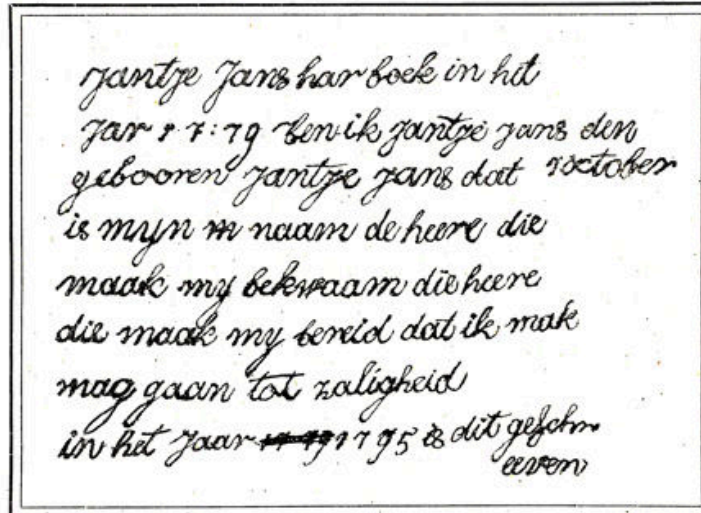
Maar naast ons algemeen West-Europeesch schrift bestaan er nog vele andere. Arabisch, Javaansch, Tibetaansch, Hebreeuwsch worden ook geschreven met letters, doch hebben een geheel anderen vorm.

Daaruit zou men willen afleiden, dat het schrift niet éénmaal, maar vele malen is uit-

gevonden, onafhankelijk van elkaar. Daarvoor pleit wel allersterkst, dat sommig schrift, zooals het Hebreeuwsch, van rechts naar links moet worden gelezen. Wie eens gewoon is, van links naar rechts te schrijven, begint niet zoo maar het andersom te doen. Daaruit zou ik de gevolgtrekking durven maken, dat de Israëlieten reeds konden schrijven, toen ze in Egypte kwamen, en dat de twaalf patriarchen dus hun testament zelf hebben kunnen schrijven, al valt het te betwijfelen, of het boek, dat Het Testament der Twaalf Patriarchen heet, werkelijk door de zonen van Jakob is geschreven.

In de laatste eeuw zijn nog andere schriften ontstaan. In de eerste plaats het telegrafische schrift, dat uit lange en korte streepjes bestaat. En in de tweede plaats de verschillende vormen van stenografisch schrift. In deze beide gevallen hebben we te doen met schriftteekens, uitgekozen voor een bepaald doel en dus met welgekozen vormen. Die schriftteekens zijn echter niet bestemd om het duidelijke schrift te vervangen, dat ieder kind moet leeren lezen en moet leeren schrijven.

Duidelijk schrift. Ja, wanneer een oudere zus kindjes hand bestuurt bij de eerste schrijfoefening, dan komt er wel een duidelijk schrift voor den dag, en niet lang duurt het, of kindje schrijft een duidelijke en goede letter. Maar als kindje groot geworden is, is het gedaan met goed

*gantze jans haar boek in het
jaar 1779 ben ik gantze jans den
gebooren gantze jans dat roetoken
is mijn in naam de heere die
maak my bekwaam die heere
die maak my berid dat ik mak
mag gaam tot zaligheid
in het jaar 1779 is dit geschr
eem*

schrift. Wij kunnen niet meer schrijven, want wij vragen niet meer naar mooi schrift; we vragen zelfs niet eens meer naar goed schrift; het eenige, dat wij nog vragen, is snel schrift. Wij hebben haast. Wanneer wij een blad-zijde kunnen schrijven in tien minuten, dan besteden we er geen kwartier aan. En nu is het zoo erg niet, dat we niet allen schoonschrijvers zijn — men kan voor de fraaiheid van het schrift ook meer tijd opofferen dan het waard is — maar wel is het erg, dat wij ons zoo wennen aan snel schrift, dat de menschen ons schrift niet meer kunnen lezen. Dan zal de schrijfmachine algemeen moeten worden, en ik zie den tijd nog komen, dat de kinderen niet meer leeren schrijven, maar enkel de machine leeren behandelen.

En nu opeens een vraag, die een oude boer deed aan den notarisklerk, dien hij op het kantoor vaardig zag schrijven: „Kunt ge ook al met uw hand schrijven: Ik ben des Heeren!”

A. L.

Allerlei.

Geklutste bananen. Voor onze kleintjes, wanneer ze zoover zijn, dat ze vruchten mogen gebruiken, zijn bananen zeer aan te bevelen. Goede rijpe bananen worden fijn gemaakt door ze met een zilveren vork in een glas te klutsen. Ook kan men ze met een zilveren vork op een glazen schaalte fijn drukken.

Gebakken bananen zijn een heerlijke toespijs, die vlug klaar te maken is. Ook hiervoor zijn rijpe bananen 't meest aan te bevelen, daar ze geuriger zijn, doch ook minder rijpe kunnen gebruikt worden. De vruchten worden geschild, in meel gewenteld en in boter lichtbruin gebakken. Dit recept geef ik onder eenig voorbehoud, daar ik niet in de gelegenheid was het zelf te probeeren.

Vlierbessengelei. 't Is niet algemeen bekend, dat men van rijpe vlierbessen een zeer lekkere gelei kan maken. Men wascht de trossen goed af, kookt ze op met een weinig water en laat het sap door een doek uitlekken. Dit sap weegt men en kookt het met wat minder dan dit gewicht aan suiker in, tot de gelei dik genoeg is. Vooral voortdurend afschuimen. In den regel is de vereischte dikte verkregen, wanneer het sap tot op de helft verkookt is. De kleur is dan niet meer paars-blauw, als in het begin, doch bruinachtig-rood, ongeveer als van appelstroop.

Vloeipapier. Gooi het vloeipapier, dat om uw pakjes gezeten heeft, nooit weg. Ook niet wanneer het gescheurd is. Spiegels, die met enkel afzeemen niet mooi te krijgen zijn, worden glanzend, wanneer men ze met zacht vloei-papier afwrijft.

J. M. W.-W.

Een brochure:

„Meisjes-opleiding,” door J. C. WIRTZ Czn.

't **G**ebeurt telkens weer, dat door den drang der omstandigheden vraagstukken, waaraan men eerst geen of weinig aandacht schonk, plots in 't centrum der belangstelling komen.

Of eigenlijk: pas door die bijzondere omstandigheden worden het vraagstukken; vóór dien tijd waren het regel-

matig loopende vanzelfsheden, waar niemand zich het hoofd over behoefde te breken.

Zoo wist men b.v. vroeger heel goed, wat men met zijn dochters aanvangen moest; waarvoor ze opgeleid moesten worden. Het huishouden was klaar om ze te ontvangen, wanneer ze de noodige ontwikkeling hadden opgedaan, ja, dikwijls lang daarvoor. 't Was toen een vanzelfsheden, dat een meisje later ging trouwen; deed ze 't om een of andere reden niet, dan had de naam „oude vrijster” toch altijd een min of meer smadelijken bijklank. De armere vrouwen, zij, die behoorden tot wat men „'t volk” noemt, deden wel dikwijls heel wat mannenarbeid er bij, vooral als ze buiten woonden. Een groot gedeelte van 't landwerk op eigen akkertje kwam daar, en komt er nog, voor rekening van de vrouw. Maar er was toch niemand, die daarom in haar de gelijke van den man zag. Vindt men in dergelijke streken, waar landarbeid hoofdzak was, in den regel, dat de schoolopleiding ook voor de jongens al gauw te lang duurde, voor de meisjes was men er meestal nog eerder mee klaar. „'t Is maar een meisje,” noemt de heer Wirtz dan ook het eerste hoofdstuk van zijn brochure.

Langzamerhand kwam er verandering. Eerst natuurlijk vooral in de steden, in de centra der bevolking. Doch ook op 't platteland begon men *eerst* te begrijpen, dat een jongen wel wat van bemestingsleer, van voedingsleer, en in verband daarmee zelfs van scheikunde mag weten, zal er een flinke, met zijn tijd meegaande boer uit groeien. En *daarna* drong het tot de menschen door, dat het ook niet geheel onverschillig is, hoe de vrouw het huishoudelijk bewind voert op de boerderij, en kreeg men cursussen voor a.s. boerinnen. Doch om die te kunnen volgen, moest de ontwikkeling, die ze van school hadden meegekregen, niet al te miniem zijn. Veranderde inrichting van 't huishouden, maatschappelijke toestanden, die niet meer toelieten, dat de meisjes alle thuis bleven, tot ze trouwden, die ook meebrachten, dat niet zooveel huwelijken gesloten werden als vroeger, deden de positie van de vrouw worden tot een vraagstuk. 't Feminisme kwam op met zijn goede en slechte eigenschappen, en we moesten trachten onze positie te bepalen. En 't is eigenlijk een gevolg van datzelfde feminisme, en van diezelfde huiselijke en maatschappelijke toestanden, dat we nu hebben het vraagstuk van de meisjesopleiding. Immers zij, die het met de emancipatie het verst dreven, vroegen als consequentie daarvan ook gelijke opleiding van jongens en meisjes. En de anderen, die de theorie niet aanvaardden, waren dikwijls in de praktijk toch tot volgen gedwongen, omdat ze inzagen, dat ook een meisje in den tegenwoordigen tijd wel wat meer leeren mocht, en het alleen de onderwijs-inrichtingen, oorspronkelijk voor jongens en jonge mannen bestemd, waren, die hiertoe gelegenheid gaven. Doch op die inrichtingen, en ook in de praktijk, begon men toch langzamerhand in te zien, dat de aanleg van een meisje niet dezelfde is als die van een jongen. Wie hiervan in beknopten vorm meer wil weten, kan dit lezen in bovengenoemde brochure onder 't opschrift: „Meisjes- en jongens-aanleg.”

Er is echter nog iets, waardoor men die gemeenschappelijke en eenzelfde opleiding als iets minder geschikt ging beschouwen. Terwijl n.l. de invloed der vrouw op 't maatschappelijk leven gestadig toenam, en we zelfs, voor we er haast aan dachten, vrouwenkiesrecht kregen, liep het met ons huishouden spaak. Dienstboden werden schaarsch, dientengevolge duur en veeleischend; straks, als de eischen van haar bond werkelijk algemeen gesteld worden, voor de meeste gezinnen niet meer te verkrijgen. Gelukkig nu de moeder, die volwassen, of opgroeiende dochters bezit. Zij is immers best in staat, het zonder dienstbode af te doen. Doch nu bleek, dat de eenzijdig-intellectuele opvoeding van onze meisjes juist geen degelijke huisvrouwen had gemaakt. Wanneer ze tenminste nog den smaak voor de huiselijke bezigheden hadden behouden, kon onder moeders leiding, en met behulp van kook- of huishoudschool, nog veel terecht komen. Doch ongelukkig, wanneer ze in haar omgang met het andere geslacht een zekere